

21.02.2025

ТЕМА: Написання слів іншомовного походження. Правило «дев'ятки».

«І чужому научайтесь, й свого не цурайтесь».

Т.Г. Шевченко

1. Прочитайте, будь ласка, епіграф до уроку. Яку думку хотів донести до читачів Т. Г. Шевченко?

Українська мова завжди розвивалась, збагачувалась, власним самобутнім шляхом. Тому на сьогодні є виразнішою, милозвучнішою за інші. Багато вітчизняних і закордонних мовознавців, письменників, поетів із захопленням говорять про нашу мову як одну з особливих, таку, що відрізняється від інших звуковими барвами, насиченістю досконалої лексики, відданістю носіїв. Наприклад, лише в українській мові чітко розрізняють три звуки **г, ґ, х**, що передаються відповідними літерами. В інших мовах розрізняються лише два з цих звуків. Нашою мовою складено понад 300 тисяч народних пісень, що свідчить також про багатство й повноту її словникового запасу.

Проте, незважаючи на прерогативи нашої української мови, останнім часом стало дуже модно вживати чужомовну лексику. Ця лексика набула поширення у різних сферах діяльності, у ЗМІ, в усному мовленні і навіть у власних назвах.

Що ж спричинило таке надуживання іншомовної лексики в нашій мові? Брак слів в українській – ні. Українська лексика є самодостатньою і, як уже зазначалося, настільки багатою, що більшість вживаних чужомовних слів можна замінити рідними.

Іншомовні слова – це лексика, яка прийшла в нашу мову з іншої; вона усвідомлюється як чужорідна і зберігає ознаки свого походження.

2. Переглянь уважно навчальне відео.

https://www.youtube.com/watch?time_continue=4&v=yhk78izNS4&embeds_referring_euri=https%3A%2F%2Fflms.e-school.net.ua%2F&embeds_referring_origin=https%3A%2F%2Fflms.e-school.net.ua&source_ve_path=NzY3NTg

2. Опрацюй додаткові навчальні матеріали.

https://flms.e-school.net.ua/asset-v1:UIED+Ukrainian-language-10th-grade+2020+type@asset+block@%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B010%D0%BA%D0%BB_3_230.pdf

Пишеться и	
у загальних і географічних назвах після д, т, з, с, ц, ж (дж), ч, ш, р (правило «дев'ятки») перед літерами на позначення приголосних (крім й)	дисципліна, система, Алжир, Сирія, Мексика

-

Пишеться і	
на початку слова	ікона, історія
після літер на позначення приголосних, що не входять до правила «дев'ятки»	піраміда, фінанси, бізнес
перед літерою на позначення голосного або й	піаніно, радіус, ажіотаж, позиція
у кінці незмінних слів	таксі, поні, колібри
в окремих власних назвах	Грім, Сідней, Дідро, Россіні

Зауважте! У ряді слів іншомовного походження, давно засвоєних українською мовою, після літер, що не входять до «дев'ятки», відповідно до вимови пишеться и: лимон, мирт, кипарис, спирт, кинджал, нирка тощо.

З и, а не з і пишуться слова церковного вжитку: диякон, єпископ, мирта, християнство тощо.

Пишеться ї	
після літер на позначення голосних	мозаїка, Енеїда (але в складних словах, де перша частина закінчується на голосний, на початку другої пишеться і: староіндійський, доісторичний)

-

Пишеться у	
у словах, запозичених із французької мови, після літер на позначення шиплячих ж, ч та в словах парфуми, парфумерія	журі, парашут, Жуль

Подвоєння літер на позначення приголосних

Подвоєння відбувається	
у власних назвах і словах, похідних від них	Андорра, андоррський
за збігу однакових приголосних на межі префікса й кореня, якщо в мові вживається паралельне непрефіксальне слово	Імміграція (міграція), сюрреалізм (реалізм) (але анотація, конотація)
В окремих загальних назвах, які треба запам'ятати: аннали, білль, бонна, бруто, булла, ванна, вілла, дурра, мадонна, манна, мірра, мотто, мулла, нетто, панна, пенні, тонна, панно.	

Зауважте! У загальних назвах іншомовного походження приголосні не подвоюються: бароко, група, сума, шосе, ват (але Ватт), фін, комісія тощо.

М'який знак

М'який знак пишеться після д, т, з, с, л, н	
перед я, ю, є, ї, йо	ательє, мільярд, консьєржка
відповідно до вимови після л перед літерами на позначення приголосних	альтруїст, фільм (але залп)
відповідно до вимови в кінці слів	магістраль, каніфоль (але бал, шприц)

М'який знак не пишеться перед я, ю, коли вони позначають сполучення м'якого або пом'якшеного приголосного з а, у: тюль, нюанс, резюме.

Апостроф

Апостроф пишеться перед я, ю, є, ї	
після б, п, в, м, ф, ж, ч, ш, г, к, х, р	інтерв'ю, дистриб'ютор, миш'як, Женев'єва
після кінцевого приголосного префікса	ін'єкція, ад'ютант, кон'юнктура
Апостроф не пишеться	
перед йо	курйоз, серйозний
коли я, ю позначають пом'якшення попереднього приголосного	манікюр, бюджет, бязь

Зауважте! Апостроф пишеться після початкового д, о в прізвищах: Жанна д'Арк, О'Генрі тощо.

ПІДРУЧНИК: § 33, с. 125-128

<https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/pidruchnyky-10-klas-2018/01-ukrainska-mova-10-klas/zabolotnyy-umstukr-p-10ukr-057-17-vindd-3.pdf>

- ВИКОНАЙТЕ ВПРАВИ:

- 293 (усно)
- 294 (письмово)
- 301, с.126 (усно)
- 299, с.127 (письмово)
- 300, с.128 (усно)
- 301, с. 128 (усно)
- 304, с.128 (письмово)

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ:

- Вивчити правила
- Вправа 310, с.129